

Klass: Anthozoa (koralldjur), **Ordning:** Pennatulacea (sjöpennor), **Familj:** *Kophobelemnonidae*, **Släkte:** *Kophobelemnon*, **Art:** *Kophobelemnon stelliferum* O.F.Müller, 1776 **Synonymer:** *gåsfot*, *gåsfooten*, *kosterpiprensare*

Kännetecken

En relativt kraftigt byggd art av sjöpenna som kan bli upp till 75 cm lång. I en del äldre litteratur kallas den kosterpiprensare eller gåsfot. Kolonin bärs upp av en stor primärpolyp som bildar en lång och styv stam, innehållande en stav av hornämnet pennatulin. Hornstaven är avrundat fyrkantig i tvärsnitt. Den nedre delen av stammen, som sitter nedstucken i mjukbotten, saknar polyper. På stammens övre del, ungefär på hälften av total längden, sitter de tentakelbärande polyperna (sekundärpolyper) fästa direkt på stammen, runt om på alla sidor. Primärpolypen är ljusgulgrå till blekt gulbrun, medan polyperna varierar i färg från blekt gulbrunt till gråaktigt violett. Det finns inga polypbärande rader med sidogrenar eller förtjockningar på stammen, som hos de flesta andra arter av sjöpennor i svenska vatten. Polyperna sitter oregelbundet spridda direkt på stammen. De är fåtaliga och förhållandevis stora, upp till 2 cm långa och 0,5 cm i diameter, med en spännvidd på tentaklerna på upp till ca 2 cm. De har 8 tentakler med små, korta sidogrenar. Det finns en tydlig storleksskillnad på polyperna, där de polyper som sitter överst i kolonin är störst. Storleken på polyperna avtar nedåt längs stammen. Detta gör att hela kolonin får ett klubblikt utseende. Ofta är även stammen något tjockare i den översta delen. Polyperna kan dra ihop sig vid störning, men de kan inte dras in i de basalt belägna polypbägarna, då dessa är mycket korta och svagt utbildade.

Sjöpennorna är nära släkt med hornkorallerna. Det finns sju arter av sjöpennor i svenska vatten, vilka alla lever på mjuka bottenar.

Utbredning och status

Arten är spridd över hela Atlanten, på djup från ca 40 m ned till 4000 m. Det finns dessutom rapporter om fynd från Indiska Oceanen utanför Sri Lanka, samt från Stilla Havet utanför Japan. I Sverige har den sin största förekomst i det kuperade Brattenområdet utanför Smögen. Arten var förr relativt vanlig i Kosterfjorden, men där finns den numera i huvudsak bara kvar i den allra nordligaste delen. Det sydligaste fyndet vid västkusten som gjordes under Svenska artprojektets marina inventering 2006-2009 var i höjd med norra Tjärn.

Ekologi

K. stelliferum har sexuell fortplantning. Ägg och spermier bildas i polypernas baser och släpps ut fritt i vattnet. Frisläppandet av könsprodukter är troligen synkroniserat mellan olika kolonier och är åtminstone delvis kopplat till månens faser och tidvatten, vid perioder med kraftigare vattenström. I övrigt är artens reproduktionsbiologi och larvstadier dåligt kända. Den har dock troligen ett frisimmande första larvstadium.

Vid beröring avger polyperna grönvita ljusblixtar som sprider sig längs med stammen i vågor. Fenomenet finns även hos vissa andra sjöpennor och är troligen en form av försvar mot predatorer.

Hot

Arten har påverkats mycket negativt av bottenrålning och minskat kraftigt i de områden som trålas. Den har idag ett begränsat utbredningsområde i svenska vatten

Åtgärder

Trålfria områden behövs som refugier, men man bör även försöka restaurera trålade bottenområden där arten tidigare funnits.

Övrigt

Kophobelemnon, Gr. ”trubbigt spjut”, vilket syftar på stammens form; *stelliferum*, Lat. ”stjärnbärare”. Den danske marinbiologen Otto Friederick Müller, som först beskrev arten, tyckte uppenbarligen att de stora polyperna påminde om stjärnor.

Litteratur

Carlgrén, O. 1945. Koraldyr. Danmarks fauna 51. G.E.G. Gads Forlag.

Hansson, H. G. 2011. Marina sydskanandinaviska ”evertebrater”. Webb-upplaga.
http://loven.gu.se/digitalAssets/1480/1480031_hansson-2011.pdf

Karlsson, A., Berggren, M., Lundin, K. & Sundin, R. 2014. Svenska artprojektets marina inventering - slutrapport. ArtDatabanken rapporterar 16. ArtDatabanken, SLU. Uppsala

Moen, F.E. & Svensen, E. 2014. Dyreliv i havet. Nordeuropeisk marin fauna. 6:e upplagan. KOM forlag
Williams, G.C., van der Land, J. (2001). Octocorallia - Pennatulacea. in: Costello, M.J. et al. (Ed.) (2001). European register of marine species: a check-list of the marine species in Europe and a bibliography of guides to their identification. Collection Patrimoines Naturels 50: pp. 105-106.

Författare

Kennet Lundin 2006. Reviderad Kennet Lundin 2015. © ArtDatabanken, SLU 2015